

Opgave 1 Fort Europa

Lampedusa is een Italiaans eiland in de Middellandse Zee. De bewoners van dit eiland leven voornamelijk van visserij en toerisme.

Jaarlijks proberen tienduizenden immigranten via Lampedusa Europa te bereiken. In vaak gammele en overvolle bootjes steken zij vanuit Noord-Afrika de Middellandse Zee over. Regelmatig zinkt zo'n bootje en verdrinken de immigranten.

De Italiaanse film *Terraferma* speelt zich af op en rond Lampedusa. Hoofdpersoon is de 20-jarige Filippo. Hij en zijn opa Ernesto hebben een oude vissersboot en proberen van de vangst rond te komen.

Op een dag, als Filippo en Ernesto aan het vissen zijn, zien zij op zee een bootje met

Afrikaanse immigranten. Ernesto waarschuwt de Italiaanse kustwacht en die geeft hem de opdracht uit de buurt te blijven van het bootje. Maar als een paar van de immigranten in het water springen en naar de vissersboot van Filippo zwemmen, besluit Ernesto dat zij hen uit het water moeten redden. Het is volgens Ernesto immers een oude wet van de zee dat je mensen in nood helpt. De volgende dag neemt de politie de boot van Filippo en Ernesto in beslag. Zij hebben hulp geboden aan illegale immigranten en dat is volgens de Italiaanse wet strafbaar.

Veel vissers zijn het niet eens met deze wet. Zij vinden dat de wet van de zee zwaarder weegt dan de wet van de staat.

In de filosofische discussie over plichten wordt een onderscheid gemaakt tussen positieve en negatieve plichten.

Robert Nozick en Peter Singer verschillen met elkaar van mening over de vraag of wij verplicht zijn mensen in nood te helpen.

3p 1 Leg uit of de wet van de zee een positieve of een negatieve plicht is.

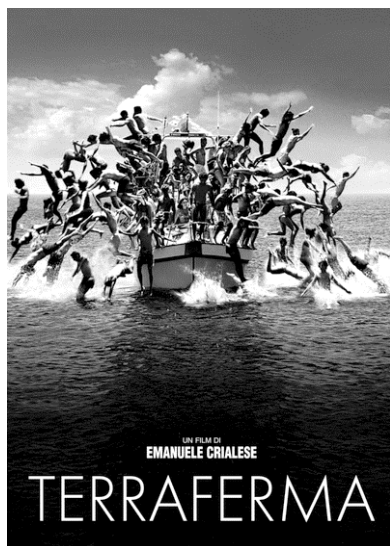
Beargumenteer vervolgens met de positieve en/of de negatieve plicht:

- of de vissers volgens Singer de illegale immigranten op zee moeten helpen, en
- of de vissers volgens Nozick de illegale immigranten op zee moeten helpen.

Niet alleen hulp aan illegale immigranten is in sommige Europese landen strafbaar, ook het illegaal verblijf zelf wordt in sommige Europese landen bestraft. Immigranten die geen geldige verblijfsvergunning hebben, kunnen in die landen geldboetes of een gevangenisstraf krijgen. Immanuel Kant gaat in de tekst *Over de eeuwige vrede* in op de vraag hoe wij met vreemdelingen moeten omgaan. Kant vindt dat iedere vreemdeling of immigrant gastvrij behandeld moet worden. Daarbij gaat hij uit van twee soorten rechten die vreemdelingen kunnen hebben.

2p 2 Leg met deze twee soorten rechten uit:

- of het strafbaar stellen van hulp aan de illegale immigranten op zee in strijd is met Kants begrip van gastvrijheid, en
- of het strafbaar stellen van illegaal verblijf in strijd is met Kants begrip van gastvrijheid.

Filippo uit *Terraferma* krijgt nog vaker te maken met immigranten op zee. Filippo wordt verliefd op een meisje dat als toerist in het huis van zijn moeder logeert. In een van de scènes neemt Filippo haar 's nachts in een klein bootje mee de zee op om dolfijnen te kijken. Hij schijnt met een lamp op het water. Maar in plaats van dolfijnen zien zij tientallen Afrikanen in het water die dreigen te verdrinken. De drenkelingen zwemmen naar het bootje van Filippo toe en proberen erin te klimmen. Het bootje dreigt om te slaan. Filippo raakt in paniek en slaat met een ijzeren staaf de drenkelingen van het bootje af. Bij

terugkomst krijgen Filippo en het meisje ruzie. Het meisje vindt dat ze de drenkelingen alsnog moeten helpen. Volgens Filippo leidt dat nergens toe en hij loopt boos weg.

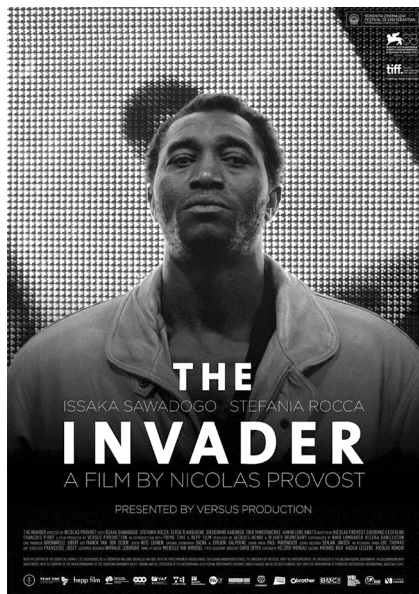
Als het gaat over ongelijkheid in de wereld worden verschillende beelden gebruikt. Sommigen vergelijken de aarde met een ruimteschip.

Garreth Hardin heeft aan de hand van 'de tragedie van de meent' kritiek op dit beeld en gebruikt liever het beeld van een reddingsboot. Toch is ook zijn beeld van de reddingsboot omstreden.

3p 3 Geef weer wat Hardins kritiek is op het beeld van de aarde als ruimteschip.

Leg vervolgens met Hardins beeld van de reddingsboot uit:

- waarom Hardin de keuze van Filippo om de immigranten van de boot te slaan verstandiger zou vinden dan de keuze om ze te redden, en
- hoe het meisje de kritiek op het beeld van de reddingsboot kan gebruiken om haar keuze te verdedigen.

In *Terraferma* worden immigranten vooral afgebeeld als mensen in nood, die hulp nodig hebben. Een heel ander perspectief op het onderwerp van illegale immigranten geeft de Belgische filmmaker Nicolas Provost in zijn film *The Invader* (De indringer).

In deze film volgen we de Afrikaan Amadou vanaf het moment dat hij aanspoelt op een Europees strand. Hij gaat vervolgens naar Brussel waar hij illegaal werk vindt in de bouw. Amadou lijdt geen honger, hij weet te overleven in de illegaliteit. Maar als illegaal leidt hij een bestaan aan de onderkant van de samenleving. Het werk dat hij doet is

zwaar, het pension waar hij woont oud en vies. Bovendien heeft hij als illegaal geen enkel recht als hij werkloos raakt of ziek wordt.

Amadou is ambitieus en wil hogerop. Als hij verliefd wordt op de rijke, getrouwde zakenvrouw Agnès, probeert hij haar te verleiden. Om haar voor zich te winnen doet Amadou zich voor als een succesvol zakenman. Agnès bezwijkt voor de charme van Amadou, maar als zij erachter komt dat hij een illegaal is en geen succesvolle zakenman, laat ze hem vallen. Amadou is gefrustreerd over Agnès' afwijzing en de beperkingen van zijn bestaan in de illegaliteit.

De film *The Invader* roept vragen op over de positie van illegalen in Europa. Daarbij laat de film in het midden of we als kijker medelijden moeten hebben met iemand als Amadou. Het is immers maar de vraag of Amadou op grond van zijn positie als illegaal 'arm' te noemen is. Zowel Abraham Maslow als Adam Smith geven een definitie van het begrip 'armoede'.

3p 4 Leg uit:

- of Amadou arm is volgens Maslows definitie van armoede, en
 - of Amadou arm is volgens Smiths definitie van armoede.
- Beargumenteer vervolgens of Amadou volgens jou arm is door een afweging van de twee definities van armoede te maken.

Het verschijnsel van (illegale) immigratie is een gevoelig onderwerp in Europa. Er wordt niet alleen discussie gevoerd over de vraag of mensen van buiten Europa zich hier mogen vestigen, het gaat ook over de vraag hoe wij naar de immigranten zelf moeten kijken.

De films *Terraferma* en *The Invader* geven allebei een andere visie op het verschijnsel van immigratie. Zo zegt regisseur Emanuele Crialese over zijn film *Terraferma* het volgende:

tekst 1

“Het werd een verhaal over de menselijke waardigheid. Over de band die de ene mens heeft met de andere. Daar is ook de eeuwenoude wet van de zee op gebaseerd: als iemand in nood is, dan help je.

Soms denk ik dat de beschaving teruggaat in de tijd in plaats van vooruit. Kijk naar die Franse wet die hulp aan vluchtelingen strafbaar stelt. Ongelofelijk. Kijk naar Libië. Europa stuurt militairen om uit naam van de democratie Gaddafi te verwijderen — en creëert daar ondertussen een enorme puinhoop — maar als de Libiërs in gammele bootjes hun land ontvluchten dan laten we ze midden op zee verzuipen.”

naar: filmkrant.nl

Nicolas Provost, maker van *The Invader*, zegt over zijn film:

tekst 2

“De film ontstond vanuit een krantenfoto van een twintigtal Afrikanen dat bezig was een bootje in zee te duwen om naar Europa te komen. Eén van hen was heel mooi gekleed, met een leren jas en een open, gespierde borst. Hij duwde niet zo hard als de rest. En hij had een blik in zijn ogen: ik ga Europa veroveren. Ik heb gekozen het verhaal te vertellen van iemand die op zoek gaat naar het paradijs, naar zijn plaats in de wereld, zonder hem in het hokje te stoppen van de Afrikaan als lijdende migrant. Hij gaat eigenlijk actief op zoek naar zijn geluk.”

naar: cinema.nl

Voor- en tegenstanders van een streng immigratiebeleid gebruiken vaak andere benamingen voor immigranten. Door voorstanders van een streng immigratiebeleid worden mensen die in een bootje de Middellandse Zee oversteken ‘gelukszoekers’ genoemd.

Tegenstanders van een streng immigratiebeleid spreken juist eerder van ‘vluchtelingen’. De keuze voor een benaming hangt vaak samen met een achterliggend mensbeeld, bijvoorbeeld een utilitaristisch mensbeeld of een libertaristisch mensbeeld.

De Britse filosoof David Miller heeft kritiek op een eenzijdige manier van kijken naar mensen in nood. Hij pleit ervoor dat we mensen in nood niet alleen zien als ‘hulpeloos slachtoffer’ maar ook als ‘handelende persoon’.

3p **5** Leg met tekst 1 en 2 uit:

- of in *Terraferma* het utilitaristische of het libertaristische mensbeeld het duidelijkst naar voren komt,
- of in *The Invader* het utilitaristische of het libertaristische mensbeeld het duidelijkst naar voren komt en
- waarom er volgens Miller geen absolute tegenstelling tussen de mensbeelden van beide films bestaat.